צו: השואל את הפרה פרק שמיני בבא מציעא

אמר רבא לפום חורפא שבשתא בו'. הוי מלי למיפרך רבא מממני' דבפרק אלמנה דיבמות (דף פו. ופס) דתנן נכסי מלוג אם פחתו פחתו לה אלמנה אינם באחריות הבעל אלא דעדיפא פריך אי נמי ההיא מתניתין איכא לאוקמא בקרקע שנתמעט מדין שומרין כדאמר בהזהב (לעיל דף ט.) שומר חנם אינו נשבע שומר שכר אינו משלם וה"ה שואל דוכי ישאל קאי אמאי דקא איירי קראי לעיל:

דאגר מינה פרה והדר נסבה. וה"ה דמלי למימר דשאל מינה פרה אגא מילתא דשכיחא נקט: **א"** שובר נמי הוי תיתי שכירות בו'. ולא מסתבר ליה למימר דדוקא שאלה שהוסיף להתחייב באונסין מפקיע שכירות שמתחילה:

בעל בנכסי אשתו **לא שואל** הוי **ולא** שובר הוי. [א] ומיהו נראה לר"י דשומר חנם הוי וחייב בפשיעה ולפי זה הלוקח בהמה לשלשים יום אע"ג דלאו שואל הוי ולא שובר דכשאין מקח לקח מכל מקום שומר חנם הוי: **אלא** לוקח הוי מדרבי יוסי ברבי חנינא. וא"ת ולימא דיורש הוי דהיכא דאיכא פסידא דאחרינא הוי יורש ולא לוקח כדאמרי' בסוף פ' יש נוחלין (ב"ב דף קלט:) והכא איכא פסידא דאם שאלה האשה יתחייב בגנייבה ואבידה אי הוי יורש כדאמר רבא באלו נערות (כתובות דף לד:) יתומים שניתן להם אביהם פרה שאולה ומתה בתוך ימי שאילתה או נאנסה אין חייבין באונסין משמע דבגנייבה ואבידה מחייבין וי"ל דלא שייך רבנן יורש אלא משום פסידא דאלמנתו כדי שתהא ניזונת מנכסיו כדאמרינן התם אבל משום פסידא דמשאיל אין לנו לעשות יורש לחייבו בגנייבה ואבידה שאם ירצה לא ישאילנו דמי דוקא להשאילו והוי כאילו אפסיד דאפסיה: **בעל** בנכסי אשתו מי מעל. מי אמרינן בעל מעל שהוא עושה עיקר המעשה שנשאה ועל ידי זה זוכה במעות או דלמא היא עשתה עיקר המעשה שהיא נשאת לו או דלמא בית דין עשו עיקר המעשה שתיקנו שיזכה במעות: **אמר** רבא **מאן נמעול נמעול בעל.** הלא לא עשה שום מעשה דאיסורא לא ניחא ליה דליקני לא היה צריך לטעם זה לאפי' ניחא ליה דליקני הכל מה שבידה אפילו של אחרים ושל הקדש לא היה קונה כי לא תקנו לו חכמים וא"כ היאך היה לו למעול בנישואין לנדו בלא לקיחת מעות אלא לפי שגני כ"ד הוצרך להאי טעמא נקטיה נמי הכא אי נמי נקטיה למימר דאפילו נקח המעות לא ימעול כיון דאיסורא לא ניחא ליה דליקני ולא נתכוין לזכות בשל אחרים ואינו מתכוין בנטילתו להוציאו מרשות בעלים דסבור שהן שלו ואינו מועל אלא כשבא להוציא מרשות בעלים כגון גונב או גוזל ההקדש מרשות מכירו כדמוכח פ"ק דחגיגה (דף י: ופס) דאמר נטל אבן או קורה של הקדש לא מעל נתנה לאחרים הוא מעל ומכירו לא מעל ופריך מיגזל גזלה מה לי הוא ומה לי מכירו ומשני בגזבר המסורות לו אבני בנין עפקינן אלמא כיון שהוא ברשותו שאינו מתכוין להוציאו מרשות בעלים אלא סבר הוא שהוא שלו אינו מועל בנטילתו ממעול אינו אינו לא עשה כלום דלא ניחא לה דליקני בנישואין אלא היתר שתיקנו לו חכמים ואפי' לקחתם ונתנם לו אינה מועלת כיון שאינה מתכוונת להוציא מרשות בעלים אלא את שלו סבורה ליתן לו נמצלו אינו דין וכו': **זיל** שלים ליה נרגא מעליא. פי' בקונטרס נרגא מעליא אחרת יתן לו והשכרים יהיו של שואל ואין נראה לרבינו שמואל דאפי' בגב וגזלן משמע שיכולין לפרוע סובין כמו מזיק דאמרי' בפ"ק דבבא קמא (דף ה.) כולן באחת הן לשלם ממיטב פי' עשרים ואחרא אבות ובגזלן בכללן אלמא מדמה תשלומי בגב וגזלן לתשלומי מזק וא"כ יפרע סובין ומפרש ה"ר שמואל דמשלם נרגא מעליא דמדמי ליה לב בגנב וגזלן דאמר שמואל בפרק קמא דבבא קמא (דף יא.) דאין שמין לא בגנב ולא בגזלן אלא בגזקין ובב אית ליה דאף בשואל [ב]אין שמין והתם מייתי מילתא דרב אמילתיה דשמואל וכל ההלכה איירי התם בעל מיניה בפחת בגילה דגזק הוי ואמרו ליה לב בהגה ובב אמי דינא הכי דשכרים ברשות משאיל החלו דשואל לא הוי כגזלן דגזלן קני לגמרי בגילה בשינוי מיתה ושכירה ולהכי מהדר ליה שואל תנרי ושמין לו כמה היו שכרים שוין בשעת שכירה וממלינ ליה דמי מאני והוי

פחת

מסורת הש"ס

[א] תוס' ד"ה בעל ומיהו כו'. ר"ב אבל הרמב"ם תולק:

הגהות הב"ח

(א) נב' והדר נסבה מאי שואל: (ב) שם נימא ליה לאו לאוקמא בכילתא:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה והדר ובו' ובבה הוא אא בפרה. קשה לי הא בבה"ב לא זכה הבעל בפירות הבפרה כיון דליכא קרנא לדידה. עיין בר"ש כתובות דף עט ע"ב ד"ה אוכל דנכי בהמה איכא עורה. ואולי הכא דאגרא פרה ל"ש כן. ועי"ש:

הגהות הגר"א

[א] תוס' ד"ה בעל ומיהו כו'. ר"ב אבל הרמב"ם תולק:

עין משפט נר מצוה

יז א מיי' פ"ב מהלכות שאלה הלכה ז: סמג עשין לג טושו"ע ח"מ סי' שמו סעיף טז (וטושו"ע אה"ע סי' פה סעי' כז):
יח ב ג מיי' שם הלכה יא עיין בהשגות ומגיד משנה טור ש"ע ח"מ סי' שמו סעיף ח:
יט ד מיי' פ"ז מהלכות מעילה הל' יא:
כ ה מיי' פ"ח מהל' שאלה הלכה ד סמג עשין לג טושו"ע ח"מ סי' שמ סעיף ג:
כא ו מיי' שם הל' כ וסמג שם טושו"ע שם סי שדמ סעי' ח:

מוסף רש"י

באושא התקינו. כסיתה שנהדרין נאמנת, שנאמר ושבה שם שנהדרין גדולה, דאמרינן בר"ה (לא.) נמי בעבדה מסעות (לעיל לה.), האשה שמברה בנכסי מלוג בחיי בעלה. הקרן (כתובות נ.) לבית הבעל לאכל פירות בחייב ונוף הקרקע יהיה לוקח לכתחלה (לעיל לה.) שאם ימות בעלה יחזה בהן ואם תמות היא ויירשה בעל יפסידו, וכיון מלוג הן נכסים שנפלו לה מבית אביה או שהכניסה קרקעות שלא ירשתו בכתובתה ולא קיבל בעל עליו אחריות, ואוכל פירותיהן בחייה כתקנת חכמים תחת פרקונה, ולהכי מיקרי מלוג, שמולגן ומחסרן בעל שאוכל הפירות כתלינת הרחם (רשב"ם ב"ב קלט.). הבעל מוציא. נוף הקרקע, מיד הלקוחות. והכי מוקי לה בפרק האשה בכתובות (עח:) תקנת אישא נגופה של קרקע לאחר מיתה (לעיל לה.) דשייחו רבנן לוקח והוא לוקח דאשון (כתובות נ.) דאע"ג דבעלמא קנין פירות לאו קנין הגוף דמי, בעל בנכסי אשתו אלמיה רבנן לשעבודיה משום איבה והוי כלוקח ראשון (ב"ק פח:) משפה שנשאה ולפיכך מוליא שהרי קדיש מקחו למקחן של לקוחות ומיהו להכי אהני מכירת האשה, שאם ימות בעלה נחייב יצאם הלוקח (רשב"ם ב"ב נ.).

מסורת הש"ס

(א) עירובין ג. ב"ב קנח: מה לא.). (ב) [לעיל לה.]. (ג) כתובות ב. עת: ב"ק פח: לעיל לה. ב"ב נ. קלט.. (ד) לפי' התוספות ל"ג דיתיבת. רש"ל. (ה) [ב"ק יא.]. (ו) בדפוס קדמון הגי' שלש וי"ג שלים. (ז) גירסת רש"א לשואל שמין.

הגהות הב"ח

(א) נב' והדר נסבה מאי שואל: (ב) שם נימא ליה לאו לאוקמא בכילתא:

גליון הש"ם

רש"י ד"ה והדר ובו' ובבה הוא אא בפרה. קשה לי הא בבה"ב לא זכה הבעל בפירות הבפרה כיון דליכא קרנא לדידה. עיין בר"ש כתובות דף עט ע"ב ד"ה אוכל דנכי בהמה איכא עורה. ואולי הכא דאגרא פרה ל"ש כן. ועי"ש:

הגהות הגר"א

[א] תוס' ד"ה בעל ומיהו כו'. ר"ב אבל הרמב"ם תולק:

שואל הוי או שוכר הוי אמר רבא [ג]לפום חורפא שבשתא [ד]מה נפשך אי שואל הוי שאלה בבעלים היא אי שוכר הוי שכירות בבעלים היא אלא כי קמיבעיא ליה לרמי בר חמא דאגר מינה פרה והדר נסבה [ה] שואל הוי או שוכר הוי שואל הוי ואתיא שאלה בבעלים מפקעא שכירות שלא בבעלים או דלמא שוכר הוי ושכירות כדקיימא קיימא ומאי שנא דאי שואל הוי דאתי שאלה בבעלים מפקעא שכירות שלא בבעלים אי שוכר נמי הוי תיתי שכירות בבעלים תיפוק שכירות שלא בבעלים אלא כי קא מיבעיא לרמי בר חמא כגון [ו]דאגרא איהי פרה מעלמא והדר נסבה ואליבא דרבנן דאמרי [ז]שואל משלם לשוכר לא תיבעי לך דודאי שאילה בבעלים היא כי תיבעי לך אליבא דר' יוסי דאמר תחזור פרה לבעלים הראשונים מאי שואל הוי או שוכר הוי אמר רבא בעל לא שואל הוי ולא שוכר הוי [ח]אלא לוקח הוי מדרבי יוסי בר' חנינא [ט]דאמר רבי יוסי ברבי חנינא באושא התקינו האשה שמברה בנכסי מלוג בחיי בעלה ומתה הבעל מוציא מיד הלקוחות בעי רמי בר חמא בעל בנכסי אשתו מי מעל אמר רבא מאן לימעול לימעול בעל דהיתרא ניחא ליה דליקני איסורא לא ניחא ליה דליקני תימעול איהי [י]דהיתרא נמי לא ניחא לה דליקני נימעלו בית דין כי עבדו רבנן תקנתא ואמרו בעל לוקח הוי להיתרא לאיסורא לא עביד רבנן תקנתא אלא אמר רבא [יא]בעל מעל לכשיוציא מידי דהוה אמוציא מעות הקדש לחולין איבעיא להו כחש בשר מחמת מלאכה מאי אמר ליה ההוא מרבנן ורב חלקיה בריה דרב אויא שמיה מכלל דכי מתה מחמת מלאכה מחייב נימא [יב] לאו לאוקמא בכילתא שאילתה אלא אמר רבא לא מיבעיא כחש בשר מחמת מלאכה דפטור אלא [יג]אפי' מתה מחמת מלאכה נמי פטור דאמר ליה לאו לאוקמא בכילתא שאילתה ההוא גברא דשאיל נרגא מחבריה איתבר אתא לקמיה דרבא אמר ליה [יד]זיל אייתי סהדי דלאו שנית ביה ואיפטר ואי ליבא סהדי מאי ת"ש [טו]דההוא גברא דשאיל נרגא מחבריה ואיתבר אתא לקמיה דרב א"ל זיל שלים ליה נרגא מעליא א"ל רב כהנא ורב אסי לרב דינא

שואל הוי. קא ס"ד להתחייב באונסי בהמות נכסי מלוג שלה שהוא עושה בהן מלאכתו: **שאלה בכעלים היא.** שהיא עמו תדיר במלאכתו והיא נשאלה לו תחלה משנשאה: **מאי שואל הוי.** מגישואין ואילך ומפקעת שכירות וכו' ופטור: **והדר נסבה.** [ב]חכה הוא אף בפרה להשתמש בה כל ימי השכירות: **מאי שואל ממנה הוא.** והוה ליה מיהו כשוכר פרה מתכירו והשתילה לאחר ומתה דאיפליגו רבנן ור' יוסי בהמפקיד (לעיל ד' לה:) ואמרי רבנן נשבע שוכר שמתה כדרכה ופטור ושואל משלם לשוכר ור' יוסי אומר תחזור פרה לבעלים: **ואליבא דרבנן.** דדינא דשואל בהדי דמשאיל הוא ולא אזל בעלים הראשונים לא תיבעי לך דאפילו הוא שואל כיון דלדידה בעי שלומי פטור דשאילה בבעלים היא כי תיבעי לך לר' יוסי דאמר תשלומין לבעלים והשתא לא בבעלים היא מאי שואל הוי ממנה ושואל מייב באונסים ומשלם לבעלים או שוכר הוי ופטור מאונסין ומאי שכירותיה שהרי תקנו לה חכמים פרקונה תחת פירות אם נשבית: **אלא לוקח הוי.** ופטור: **ומפה.** ובעל יורש אשתו דבר תורה: **הבעל מוליא מיד הלקוחות.** אלמא אין לה רשות למכור דהוא הוי לוקח ראשון: **מי מעל.** כגון שנפלו לה נכסים מאביה משנשאת ועמהן מעות של הקדש ואין ידועין שהן של הקדש ואמור רבנן בעל זוכה בהן בכל הנכסים להשתמש ולאכול פירות ובתקנה זו נעשה [ג]שליח בנכסי הקדש לקנותם. וקא ס"ד שזו היא יציאתם לחולין ואפי' בעודן בקרקע ומונחין מי מעל בהוצאה זו: **לימעול בעל.** דאין היא מוסרתן לו אלא מאיליהם נקנים לו בממיתת אביה: **דהיתרא ניחא ליה וכו'.** **דאיסורא נמי לא ניחא לה דלקני.** אלא ע"כ תקנו לו חכמים: **נמעלו כ"ד.** של ישראל שבאותו דור שכל תקנות משפט תלויה בהן ועל ידיהן נוהגות חוקות המתוקנים לצבור מאז והוי כמי שתקנו לו הם קנין זה ונמצאו הם המקנין לנכסי הקדש והוציאום לחולין: ה"ג **כי עבוד תקנתא בהיתרא באיסורא לא עבוד תקנתא: אלא אמר רבא.** בעודן בקרקע ומונחין אין קנאם בעל ולא יצאו לחולין ואין כאן מעילה אלא לכשיוציאם לחולין בעל מעל: **בכילתא.** בכילה: **ואיתבר.** בפשיעה: דינא